

գեր 109 միլ. որոնցից 65 միլիոն Գերմանացիք եւ Հոլանդացիք, 55 միլ. Բրիտանացիք եւ 9 միլ. Սկանդինավացիք:

Եւրոպայում հաշուում են 7,130,000 հրէաներ, որոնցից 4 միլ. Ռուսաստանում, 1 1/2 միլիոն Աւստրո-Հունգարիայում, 50,000 Փրանսիայում, 40,000 Իտալիայում, 150,000 Բալկանեան Թերակղզում եւ այլ պետութիւնների մէջ 15,000:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱԶԳՆԻՐ ԸՍՏ ԴԱՆԱՆՈՒԹԵԱՆՑ:

Հոռովական եկեղեցուն պատկանում են մօտաւորապէս 136 միլ. (37,5 %). Եւրոպայի ընդհանուր ազգաբնակչութեան. Արեւելեան եկեղեցուն 81 % միլ. որոնցից յունական 80,567,000 (24,56 %), նոյն դաւանութեան պատկանող աղանդաւորներ 1,019,000 (0,31 %). Հայաստանեայց եկեղեցուն 124,000 (0,04 %). Բողոքականներ 79 միլ. (24 %), սոցանից աւետարանական դաւանութեան (Լութերականներ, Բեֆորմատներ եւ Ունիտարներ) պատկանում են 54 միլ. (16,4 %), Անգլիկան 49 միլ. (6,7 %), մէթոդիստներ 5,310,000 (1 %), Այլ բողոքականներ մօտաւորապէս 5. միլ. Ունիտարներ (սոցենտականներ) 120,000: Հրէաներ 6 միլ. (1,8 %). Մահմադականներ 6,445,000. հեթանոսներ մօտաւորապէս 450,000-ուրեմն ոչ քրիստոնեայ դաւանութիւնները Եւրոպայում 5.8 % են:

Հ. Շ.

Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն

ՎԵՆԷՍԷԼՈՒ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀՆՈՐՀԱՊԱՐԳԵՒ

ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆԵ ԻՐ ԼՕՏԻՆ.

Շատ է խօսուած եւ գրուած Հայաստանեայց եկեղեցու առաքելական աւանդութիւնների եւ հնաւանդ սկզբունքների մասին, սակայն քիչ անգամ է թուած այդ աւանդութիւններն ու սկզբունքները: Այսօր ամեն մի բանագէտ ինչպէս եւ ամեն մի համբալ հոգեւորմէ մեր Ս. եկեղեցու քրիստոնէական շնորհաւատ յատկութիւնները առանց որոշ եւ թանձրացեալ օրինակներով իւր ապաճներն ապացուցանելու Այս տեղից էլ ծագում են այն անհամար թիւր կարծիքներն, որ մօքերի կիսակիրթ առաջնորդները բարդում են մեր Ս. եկեղեցու վերայ: Իայց հաւատի հաստատուն վիժի վերայ շինուած եկեղեցին անսայթաք յառաջագիմում է եւ կեանքի ամենայն մի կարեւոր դիպուածում ցոյց է տալիս իւր աստուածապարգեւոյժը եւ հնաւանդ սկզբունքների հաւատարմութիւնը:

Աստուածային Վարդապետը իւր աշակերտներին պատուէր տուաւ իւրեանց կեանքը

ըր հօտի վերայ դնելու: Այս պատուէրին հպատակելով ս. առաքելներն ու նրանց յաջորդ եկեղեցու սուրբ հայրերը քարոզեցին կենդանի խօսքով եւ շատ անգամ էլ իրենց կեանքը զոհեցին:

Այս առաքելական սովորութիւնը պահեց Հայաստանեայց եկեղեցին իւր գոյութեան ամբողջ ընթացքում: Հայոց Հայրապետները երբէք չը նմանեցան այն եկեղեցական հովիւներին, որոնք անշարժ իրենց գահի վերայ բաղմում են եւ երկրպագութեան են սպասում: Սրբազան Լուսաւորիչ Հայրապետից սկսած՝ մինչեւ մեր օրերը Հայոց Հայրապետներն ամենքն էլ չը գոհացան միայն հեռուից ուսուցանելով, թղթերով խօսելով եւ իրենց գահայքի մերձաւորներին միտիթարելով: Նրանք զբեթէ ամենքն էլ շրջեցին ժողովրդի մէջ, ապրեցին իրենց հօտի հետ եւ մեռան նրա հետ եւ նրա մէջ:

Յիշենք արդեօք Մեծն Ներսիսին, որբերի, աղքատների, հիւանդների, նախարարների ու թագաւորների հօրը, տանք արդեօք Ս. Սահակի անունը, որ իւր ամբողջ կեանքում դադար չունեցաւ, որ պարտից բաժնից յունաց բաժնին էր թափառում: Տիգրանից մինչեւ Կ. Պօլիս էր հասցնում իւր ձայնը: Ո՞վ է մոռացել ս. Յովսէփի կաթողիկոսին, որ երգուեց իւր հօտի հետ միասին մեռնելու եւ մեռաւ իսկ գերութեան մէջ:

Կ'երկարէր այս առաքելիւնների շարքը, եթէ մի առ մի թուէինք, ուստի թող բաւական լինին միայն մի քանի օրինակներ, թող ամեն ոք ինքն յիշէ Վահանի զինակից Մանգալունի կաթողիկոսին, միւս Յովհան կաթողիկոսին, Ջորափորեցի Սահակ կաթողիկոսին եւլն, եւլն:

Վերջին թշուառութեան դարերումն անգամ հայոց Հայրապետները չեն զլացել իրենց հօտին այցելելու եւ անձամբ միտիթարելու: Այն դիպուածներում, երբ հայոց Հայրապետները չեն նմանել «որսորդներից հալածուած այծեամի», ինչպէս ասում է անըման Շնորհալին, նրանք միշտ իւրեանց

Ժողովրդի մէջն են եղել, իսկ երբ «քարանձաւներ ու այրերն ապաւինելու» են ստիպուել, նրանք թղթերով են մխիթարել ժողովրդին:

Անձամբ իւր ժողովրդին մխիթարելու պարտականութիւնից կարող չէր հրաժարուել այն Հովիւն, որ արժանացել է «իւր ժողովրդի Հայրն» անուան և որ իւր կեանքի մեծագոյն մասն ժողովրդի վշտերին մասնակցելով է անցրել:

Այսօր Հայրիկը կատարում է մի պարտք, որ Նրա վերայ դրել են իւր երանելի Նախորդները, Հայոց Հայրապետն այսօր իբրև մի Ներսէս պիտի խնամէ իւր հօտի թշուառացածներին, իբրև մի Սահակ Պարթև պիտի միաբանէ խոտափրատ և հակառակասէր եղբայրներին, իբրև մի Սահակ Զորափորեցի պիտի գործէ:

Մեծ են այս պարտիք, մեծ է և այն հաւատը, որ առաջնորդում է Հայրիկին:

Վեհափառ Հայրապետն անցնելով բազմաՀայ վայրերից, այժմ այցելութեան է դուրս եկել իւր ցրուած և վայրատեալ հօտի հեռաւոր խմբերին, որոնք հեռու Մայր-Աթոռից, եղբայրակից և արիւնակից հասարակութիւնից, իբրև փոքրիկ ուղղիւններ ընդարձակ անապատի մէջ, դեռ ևս ծաղկում են, թէպէտ և հեռ զհեռէ նեղացող սահմաններով, Թէ բազմաՀայ և թէ սակաւՀայ կենդրոններն ամենքն էլ ներքին ցաւեր ունին, որոնց դարմանների մասին այժմ կարող են խորհրդակցել, պահանջներ ունեն, որոնց գոհացումը կարող են խնդրել:

Մայր-Աթոռից տեղով և սրտով հեռացածների համար մի կենդանի յուշարար է պէտք, որ վառէ ամենքի սրտերում առկայծող կրակի բոցը:

Այդ բոցն արգէն վառուում է, դրա փայլն է այն փառաւոր ընդունելութիւնների նկարագիրն, որով լի են լրագիրները: Այս փայլն աննսեմ է և հեռ զհեռէ զօրանում է, դրան կարող չեն խանգարել ոչ քսուների և ոչ փառամոլների խարդաւանանքներն, ոչ էլ մեռած ապրածների գիակաները:

Ժամէ արդ, որ հանդէս դայ Հայ Ժողովուրդը, ինքը խօսի և ինքը գործէ պապանձեցնելով անձնընտիր պատգամաւորներին, ժողովրդի ինքնակոչ փաստաբաններին: Վեհափառ Հայրապետը մի տարի Մայր-Աթոռի վշտերն ուսումնասիրելուց յետոյ առիթ կուեննայ անձամբ ծանօթացնելու ժողովրդին իւր Մօր հետ և Նրա վերականգնման համար հօտի աջակցութիւնը ձեռք բերելու:

Այսպիսի պատմական վայրկեաններում մեծ է իւրաքանչիւրիս պարտքը, որի կատարումից է կախուած մեր ս. Եկեղեցու ապագայ բարիքը:

Ժողովուրդը պէտք է բաց սրտով և ճակատով իւր պահանջներն անէ, միանգամայն և բաց ձեռքով օգնութիւն հասցնելու և գործակցելու յօժարութիւն ցոյց տալ:

Ժողովրդից աւելի մեծ պարտք կայ Հայ եկեղեցականների վերայ, որոնք ամենուրեք պէտք է աջակիցներ լինին իւրեանց Հօրը, հօգեւոր Պետին: Ոչ մի զօրավար յաղթութիւն չէ տարել ցարգ առանց զինուորների, Հայրապետի զինուորները եկեղեցականներն են, թող նրանցից ամեն մէկը կատարէ թերմեռանդութեամբ իւր պարտքը, որպէս զի Հայրապետն ևս յաջողութեամբ աւարտէ իւր մեծ առաքելութիւնը: Ամեն բանակ և իւր դասալիքներն ունի, սակայն դասալիքների վախճանը անխուսափելի մահն է:

Պատմութեան և ազգի առաջ յանցաւոր և պատասխանատու կը մնան այն անձինք, որոնք փոխանակ աջակցութեան խոջընդոտն կը լինեն և կամ իրենց անհաւատարմութիւնով ու անպարտաճանաչութեամբ արգելադիրներ կը յարուցանեն:

Ժողովուրդն այլ ևս կոյր չէ, նա գիտէ ճանաչել եկեղեցու հաւատարիմ զինուոր եկեղեցականին և դասալիքներին:

«Արարատը խնդակցում է Հայ Ժողովրդին՝ Վեհափառ Հայրապետի շնորհաբաշխ այցելութեան առթիւ և արձանագրելով այս պատմական փաստը՝ չէ մոռանում յուշ ածել ամենքին իւրեանց պարտքը: